

2023-11-13 Nr. NV-2773

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-23-1494 TAIS-23-12968(2)		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 2 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Žemės ūkio ministerija	Pasirenkama ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☒ Nesvarstyta Data iš kalendoriaus	Pasirenkama ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☐ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☐ Taip ☒ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Įstatymo projekto rengimą paskatino poreikis nacionaliniu lygiu reglamentuoti *trumposios maisto tiekimo grandinės* apibrėžtį siekiant sudaryti galimybes žemės ūkio produktų gamintojams, savo valdoje pagamintos produkcijos perdirbėjams, žemės ūkio kooperatyvams realizuoti produkciją pasinaudojant Viešųjų pirkimų įstatyme (toliau – VPI) numatyta lengvata – vadovaujantis 2023-01-01 įsigaliojusiais VPI (71 str. 6 d. 18 p.) pakeitimais, kur numatyta, kad supaprastintų pirkimų atvejais neskelbiamų derybų būdu taip pat gali būti perkami „maisto produktai, kai jie įsigijami iš trumposios maisto tiekimo grandinės“.

Anot ŽŪM, esant teisiniam neapibrėžtumui, žemės ūkio socialiniai partneriai yra išreiškę poreikį turėti įstatymiškai įtvirtintą *trumposios maisto tiekimo grandinės* apibrėžtį, o Viešųjų pirkimų tarnyba gauna daug užklausų iš interesantų dėl teisingo VPI išlygos (viešųjų pirkimų organizavimo palengvinimo) taikymo.

Pažymėtina, kad trumpųjų maisto tiekimo grandinių vystymas yra ES iniciatyva, plačiausiai žinoma įgyvendinant Europos Žaliojo kurso tikslus ir strategiją „Nuo ūkio iki stalo“, kuria siekiama prisidėti prie klimato kaitos pokyčių švelninimo, maisto švaistymo mažinimo, ekologiškos ir pagal maisto kokybės sistemas užaugintos produkcijos vartojimą; Lietuvoje ji įgyvendinama (teikiant investicinę paramą trumpųjų tiekimo grandinių kūrimuisi) pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonę „Parama trumpoms tiekimo grandinėms ir vietos rinkoms skatinti vietos lygmeniu“ (toliau – Priemonė) ir bus tęsiama Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 metų strateginio plano įgyvendinimo laikotarpiu.

Sprendžiama problema – pagal galiojantį teisinį reglamentavimą nacionaliniu lygmeniu trumpoji maisto tiekimo grandinė nėra apibrėžta ir dėl to perkančiosioms organizacijoms kyla sunkumų pasinaudoti VPI 71 str. 6 d. 18 p. numatyta išimtimi įsigyti maisto produktų tiesiai iš Lietuvos ūkių. ES ir nacionalinio biudžeto lėšomis finansuojamos Priemonės įgyvendinimo taisyklėse yra numatyta trumpos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinės apibrėžtis, tačiau ji neatitinka VPI nurodytos trumposios maisto tiekimo grandinės sąvokos ir yra taikoma tik pareiškėjams ir paramos gavėjams, kurie dalyvauja Priemonėje. Taigi, perkančiosioms organizacijoms vykdyti viešuosius pirkimus pagal VPI, o ūkiams dalyvauti teikiant pasiūlymus dėl žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo, vadovaujantis Priemonės įgyvendinimo taisyklėmis, nėra galimybių.

Pažymima, kad papildžius VPI aiškia *trumposios maisto tiekimo grandinės apibrėžtimi*, būtų: 1) išvengta galimo piktnaudžiavimo šia VPI lengvata ir užkirstas kelias ja pasinaudoti maisto ir žemės ūkio produktų importuotojams, didelėms įmonėms, prekybos tinklams; 2) sudarytos galimybės Lietuvos žemės ūkio produktų gamintojams, savo valdoje pagamintos produkcijos perdirbėjams, žemės ūkio kooperatyvams, vienijantiems Lietuvos ūkininkus, realizuoti produkciją Lietuvoje ir užtikrinti supaprastintą jos tiekimą perkančiosioms organizacijoms; 3) suteikta aiškumo perkančiosioms organizacijoms, kurios šalia kitų viešųjų paslaugų privalo teikti ir (ar) organizuoti maitinimo paslaugas (pvz., vaikų lopšeliai-darželiai, mokyklos, ligoninės ir pan.), iš kokių tiekėjų galima įsigyti maisto produktų pasinaudojant VPI išimtimi.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Įstatymo projekte siūloma aiškiai apibrėžti, kokie, kokiame ūkio sektoriuje veikiantys ir kokiais produktais prekiaujantis subjektai gali būti laikomi *trumposios maisto tiekimo grandinės* dalimi, o pirkimas iš jų gali būti laikomas maisto produktų pirkimu iš trumposios tiekimo grandinės. Priėmus Įstatymą, jame įtvirtinta

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

trumposios maisto tiekimo grandinės sąvoka padėtų užtikrinti tinkamą VPĮ išimties maisto produktų pirkimui iš trumpųjų maisto tiekimo grandinių, vykdant supaprastintus pirkimus neskelbiamų derybų būdu ir į tiesioginių pirkimų sandorius įtraukiant kuo daugiau žemės ūkio produkcijos gamintojų, veikimą, taip pat suvaldyti galimas rizikas, susijusias VPĮ išimties naudojimu vykdant maisto produktų pirkimus. Kartu turėtų paskatinti *labai mažas, mažas ir vidutines* įmones (ūkio subjektus) susiburti ir vystyti trumpas maisto tiekimo grandines bei realizuoti savo pagamintus maisto produktus aktyviau dalyvaujant viešųjų pirkimų sistemoje. Įstatymo projektas atitinka Vyriausybės programoje įtvirtintą siekį dėl trumpųjų maisto tiekimo grandinių kūrimo ir vystymo, šiuo pagrindu skatinant regionų ar vietos maisto sistemas (164.6 p.) ir siejasi su Programos įgyvendinimo plano (5.9.3 p. ir 5.9.7 p.) nuostatomis dėl smulkiųjų ir vidutinių ūkių skatinimo dalyvauti trumposiose maisto tiekimo grandinėse bei šių grandinių plėtojimo. Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

Įstatymo projektu siūloma:

- papildyti VPĮ 2 straipsnį „*Pagrindinės šio įstatymo sąvokos*“ nauja 36¹ dalimi, nurodant, kad „*Trumpoji maisto tiekimo grandinė – labai mažai, mažai ir vidutinei įmonei keliamus reikalavimus, nurodytus Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme, atitinkančio žemės ūkio veiklos subjekto (arba jų grupės) ar jo narių pagamintų ir (arba) perdirbtų (įskaitant pirminį perdirbimą) žemės ūkio ir maisto produktų tiekimas rinkai tiesiogiai arba jungtinės veiklos sutarties pagrindu pasitelkiant ne daugiau kaip vieną tarpininką, kuris atitinka labai mažai ar mažai įmonei keliamus reikalavimus, nurodytus Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme.*“
- papildyti VPĮ nuorodomis į Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymą, Atsiskaitymo už žemės ūkio produkciją įstatymą ir Nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo įstatymą.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Įstatymo projektui įtraukti į teisės sistemą kitų teisės aktų priimti nereikės. Žemės ūkio ministro įsakymais jau yra įtvirtinta trumpųjų maisto tiekimo grandinių apibrėžtis ir kriterijai. Numatoma įstatymo įsigaliojimo data – 2024 m. sausio 1 d.

STEBĖSENA

Stebėsenos rodikliai nenustatyti.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Įstatymo projektas 10 darbo dienų buvo skelbiamas derinti su visuomene, suinteresuotomis valstybės institucijomis ir įstaigomis. Suinteresuotųjų institucijų atstovai dalyvavo 2023-10-16 ŽŪM organizuotame pasitarime dėl įstatymo projekto nuostatų derinimo, kuriame buvo pateikti paaiškinimai ir atsakyta į dalį pastabų (pateiktas pasitarimo protokolas). 2023-10-25 ŽŪM organizuotame renginyje, kuriame kviešti dalyvauti Lietuvos kaimo tinklo nariai (jų yra apie 300), žemės ūkio sektoriaus organizacijų, aktyviai veikiančių trumposiose maisto tiekimo grandinėse, atstovai, Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo tarybos atstovai, aptarta VPĮ pakeitimo esmė (VPT atstovas pristatė VPĮ numatytą neskelbiamų derybų pirkimų būdą), šios iniciatyvos pagrindai, svarstyti kiti teminiai trumpųjų maisto tiekimo grandinių aspektai. 2023-11-10 papildomai organizuotame tarpinstituciniame pasitarime, kuriame dalyvavo pastabas teikusių institucijų ir įstaigų, taip pat Vyriausybės kanceliarijos atstovai, aptarti likę nesuderinti klausimai ir galimi sprendimai.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

- Įstatymo projektas suderintas be pastabų su Energetikos, Krašto apsaugos, Kultūros, Socialinės apsaugos ir darbo, Susisiekimo, Užsienio reikalų, Vidaus reikalų ministerijomis, Lietuvos savivaldybių asociacija. Išvadų nepateikė Aplinkos, Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto, Finansų ministerijos.
- Lieka neatsižvelgta (iš dalies atsižvelgta) Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Teisingumo ministerijos, Konkurencijos tarybos ir Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktas pastabas (į jas argumentuotai atsakyta pridedamoje derinimo pažymoje).
- Esminės nesuderintos Ekonomikos ir inovacijų ministerijos bei Konkurencijos tarybos pastabos – dėl konkurencijos ribojimo apibrėžiant trumpąją maisto tiekimo grandinę. Nepritariama, kad šioje

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

apibrėžtyje būtų numatyta ir tarpininko (vidutinės įmonės) įsitraukimo galimybė tiekiant produkciją, bei tam, kad pagal siūlomą apibrėžtį kadangi ne visi ūkio subjektai (pvz., didelės įmonės) galėtų dalyvauti supaprastintame viešajame pirkime bei siūlyti perkančiajai organizacijai jai reikalingą žemės ūkio ir (arba) maisto produkciją. ŽŪM, iš dalies atsižvelgdama, atitinkamai įstatymo projekte tikslino apibrėžtį numatant, kad joje tarpininku galėtų būti tik labai maža ar maža įmonė (nebelieka vidutinių) ir numatyta, kad toks tarpininkas turėtų veikti kaip grandinės dalyvis jungtinės veiklos sutarties pagrindu – šiuo atveju tarpininkas negali būti produktų supirkėjas ir prekiautojas jais, o tik kaip tarpininkas juos realizuojant, t. y. veikia tik kaip procesų organizatorius. ŽŪM argumentuoja, kad VPĮ įtvirtinus siūlomą apibrėžimą, taps aiškiau, koks darinys nacionaliniu lygiu pripažįstamas trumpąja maisto tiekimo grandine, o ūkio subjektai, siekdami vykdyti viešuosius maisto pirkimus neskelbiamų derybų būdu, turės aiškesnį teisinį reguliavimą. Laikosi nuomonės, kad neskelbiamų derybų pirkimo būdas vis tik turėtų būti išimtinis ir netaikytinas didelėms įmonėms, kurios turi pakankami išteklių laiku ir tinkamai dalyvauti pirkimų konkursuose, bei administruoti pirkimų ir su jais susijusią dokumentaciją.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Vertinant išliekančias suinteresuotųjų institucijų pastabas ir gavus Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išvadą, siūlome įstatymo projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime (II dalyje).

Atsižvelgiant į įstatymo projektu siūlomo pokyčio esmę ir svarbą, siūlytina rengėjams įvertinti nuostatos įgyvendinimo stebėsenos poreikį siekiant įvertinti, kaip siūloma priemonė (sprendžiama problema) užtikrina tikslo pasiekimą, kokį poveikį daro trumpųjų maisto tiekimo grandinių vystymuisi, konkurencijai vietinėje rinkoje ir jos dalyviams (ūkio subjektams).

Atkreiptinas dėmesys, kad įstatymo projektas yra įtrauktas į Seimo VII (rudens) sesijos darbų programą (numatytas svarstymo mėnuo – lapkritis).

PAŽYMĄ PARENGĖ

Vaidas Talačka

Ekonomikos politikos grupė, patarėjas